»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:
За Угарску: Србију, Црну Гору и друге стране државе.

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 86. У Новом Саду, у среду 22. априла (5. маја) 1909. Година XXV.

Аграрна банка за Босну и Херцеговину.

Питање анексије Босне и Херцеговине узрујало је било читаву Европу. Због анексије Босне и Херцеговине хтела се Србија упустити у неједнаку, очајничку борбу са Аустро-Угарском, јер гледаше у тој анексији не само повреду интереса Србијиних, већ и опасност за будућност читавога Српства на Балкану. Европске велесиле пак, које су потписале берлински уговор од године 1878., гледаху (осим Немачке) у анексији повреду тога међународнога уговора, те Русија, Енглеска и Француска оштро устајаху против анексије Босне и Херцеговине. Али исте велесиле, изненађене и неприправне, нису хтеле, да поводом анексије дође до великога сукоба и до европскога рата, те су саветовале Србији, да пристане на анексију, као што су и велесиле пристале на анексију. Је ли тиме питање Босне и Херцеговине скинуто сасвим са дневнога реда или је само одложено, то не ћемо овде да разлажемо.

Но после свршенога чина анексије настаје питање: да ли наша монархија има извесних обвеза, скопчаних са анексијом, које су служиле као повод и разлог, да су велесиле анексију признале.

И сама наша монархија означила је као мотив, као разлог анексији, да, пошто је у турској царевини уведен устав и да ово не би служило изликом, да становништво Босне и Херцеговине, пошто је у берлинском уговору придржан султанов суверенитет, заиште, да учествује у турском парламенту, да ће наша монархија подарити устав Босни и Херцеговини те тамо на основу устава створити провинцијалну автономију.

Од доба проглашења анексије прошло је више од шест месеци, али се слабо што опажа о припремама за устав и за провинцијалну автономију Босне и Херцеговине.

Познато је, да је године 1878. на берлинском конгресу нашој монархији подељен мандат за окупацију поглавито зато, што се Турска показала неспособном, да уреди односе у Босни и Херцеговини, те због тога неуређенога стања нису престајали устанци. Нашој монархији у Берлину је особито стављено у дужност, да уреди верске односе и да реши аграрно или земљишно питање, које је питање особито изазивало разне устанке у Босни и Херцеговини.

Наша монархија је после много година којекако још решила питање црквене автономије православних Срба, а верско питање муслумана није била решила и тек после анексије изгледа да је и за мусломане створен неки статут. Но аграрно питање наша монархија није никако решила, јер оно, што је администрација у Босни и Херцеговини са разним тешким условима створила, као факултативни откуп кметова, то се није могло назвати решењем аграрнога питања. И према томе велика је то аномалија за европску цивилизацију, да је за тридесет година окупације постојао поданички однос између кметова и бегова, што га у читавој Европи, осим Турске, нигде више нема. Бугарска у свима својим крајевима, а Србија и Црна Гора у новозадобивеним крајевима, решиле су за кратко време аграрно питање са императивним откупом кметова и праведном отштетом беговима. За време окупације наша се монархија извињавања тиме, да не може решити аграрно питање, јер да окупација не значи дефинитивно решење босанскога питања, па зато је окупаторска влада у Босни и Херцеговини створила неки уникум решења аграрнога питала, које би решење могло трајати сто и више година. Наша монархија могла је пак решити аграрно питање, ма да је окупација значила провизорно стање, јер би откуп теретио земљу кмета, ма каква промена наступила у Босни и Херцеговини. Али окупаторска влада није хтела да реши аграрно питање, да би повлађивала беговима и исте задржала на својој страни, али у том се јако преварила, јер бегови, у споразуму са својим кметовима, пронашли би сходан начин решењу аграрнога питања.

Но ово, што се после анексије догодило са аграрним питањем, готово је непојмљива ствар.

Тек што се прогласила анексија, угарска аграрна и комерцијална банка заискала је концесију, да она спроведе растерећење земљишнога поседа у Босни и Херцеговини, и заједнички министар финансија као врховни управник Босне и Херцеговине испословао је тој банци ту концесију. Наравно, да је тиме отворено широм поље за лукративну спекулацију. У Аустрији били су запрепашћени због те концесије, јер кажу: од куд баш Угарска да добије ту концесију, кад је Аустрија до сада више инвестирала у Босну и Херцеговину и више жртава сносила него Угарска? У одбору царевинскога већа у Бечу за законски предлог о анексији био је већ интерпелисан и жестоко нападнут аустријски министар финансија Билински, како је могао допустити, да се та концесија даде угарској аграрној банци. Билински се нашао у неприлици, јер у тој ствари није био непосредно питан, него је барон Буријан полазио са тога гледишта, да та босанска ствар спада на делегације.

Но јасна је ствар, да би решење аграрнога питања спадало на босанско-херцеговачки сабор, на автономију Босне и Херцеговине. Изабрани представници и бегова и кметова ваљда би на сарајевском сабору боље знали своје потребе и начин решења аграрнога питања просудити, него сабори и у Бечу и у Будимпешти, па и обе делегације.

Наравно да ће бити још жестоких речи у бечком Рајхсрату због концесије угарској аграрној банци и да ће аустријско министарство бити позвано на одговор, зашто се није умешало, да одстрани ту концесију. Али је јасна ствар, да се у аграрном питању Босне и Херцеговине не би смео учинити ни најмањи корак, док се не би састао будући босанско-херцеговачки сабор у Сарајеву, јер решење аграрнога питања спада у првом реду у будућу автономију Босне и Херцеговине.

=

ПРЕВРАТ У ТУРСКОЈ.

Предаја поморских војника.

Званични саопштај генералног штаба у Цариграду казује, да су поморски војници положили оружје те је момчадија одведена у ратно министарство.

Ратни суд.

Због побуне од 13. априла о. г. до сад је ратни суд на смрт осудио девет војника, једног пуковника и једног мајора.

Ко да буде нови велики везир?

У Цариграду се наставља рад, да се одржи досадашњи кабинет. Мисли се, да би у данашњем тешком положају као велики везир био на своме месту само какав угледан и енергичан militarac, а ту би нарочио био згодан генералисим Махмуд Шефкет, који сад влада ситуацијом. На његов је захтев комора поставила две комисије, да саставе инвентар у Јилдису и да прегледају онде нађене артије.

Браћо бирачи!

Ми смо сваке године по својој новинарској и страначкој дужности опомињали и упозоравали наше бираче на њихову дужност и право. На срце смо метали сваком бирачу, нарочито предњим члановима наше странке, вођама, да пазе на бирачке листе, како се оне састављају, и да их контролишу, да ли се праведно

ЛИСТАК.

БЕЗЛИЧАН ЧОВЕК.

Новела Павла Хајза.

(Наставак.)

Кућа, у којој је са својом ћерком становала обудовела мајорица Линденерка, лежала је на крај вароши у прилично великој башти, коју је некад обделавао услед ране умировљени ратник те тиме разгањао досаду дугих беспослених дана. Умро је био пре шест година. Но удовица се није могла да реши, да прода тај лепи посед, ма да је кућа и сувише била велика за две женске и двоје млађих. Како иначе својим стањем није била приморана на то, побринула се, да све одржи у добру стању, како би у просторијама, на које се била навикла, могла живети само успомени на свог драгог покојника и настави своје јединице.

Овај последњи задатак није јој с почетка био сасвим тако ни лак, јер је она обожавала своје лепо и разборито дете а бистрим својим разумом појмила, да је сваки час на скоку, да све и сва учини детету по вољи. Но наскоро јој је сама одвркла девојана помогла, да себе васпита те да обузда неку несталност и расејаност свога бића, нарочито у вежбању својих разних дарова и невиних страсти, те да савесно изобрази само оне, у које је имала највише наде, наиме своје сликарство и музику. По зидовима удобно али никако не и „са пуно стила“ намештене собе, у којој су мати и ћерка биле по вас дан, висило је међу осталим наслеђеним сликама и неколико њених акварел-пејсажа и њено цвеће, а ове слике нису изгледале тако, као да их је сликала дилетантска кичица; крај најдужег пак зида те прилично велике одаје стојао је леп, не више млађан гласовир, у који је она дневно бар један сахат свирала, вежбајући свирку и пратећи своју песму.

Музика ју је познала и са Феликсом, јер је она у његову певачком друштву певала сопранске соле и била стуб целом збору.

Сад су мати и кћи седеле у тој удобној соби па су чекале на своје госте.

Велика соба није била здраво осветљена. Старичине су очи подносиле само придушену светлост, коју су давале две лампе, што су гореле под црвенкастим велом. Старица је седела на дивану, над којим је висио велик салик њена покојног мужа, у униформи и са колајнама. Ћерка је лагано ходила горе доле по меком ћилиму.

— Шта је теби, дете? запита је мати, која ју је непрекидно пратила погледом.

— Нешто сам немирна, мамице! Једва чекам, да видим тог Феликсова пријатеља, да се уверим, да ли ћу га моћи волети. Не узмогнем ли, то би онда било први пут, да се не слажемо у свом осећају.

Кад је зазвонило звонце, девојана је пренула па је застала насред собе. Одмах за тим уђу оба пријатеља.

— Ево га једва једаред! рече Феликс. Мало смо се задоцнили. Извини, мамице, ја нисам крив. Како је теби данас?

Пољуби старицу у образ а Сесили стисне руку, нежно је погледавши. Хери се нешто круто био наклонио, но за тим је руку, коју му је пружила старица, учтиво примакао својим уснама а са девојаном се срдачно руковао.

На то је настала мало незгодна тишина, јер је Феликс тихо шапутао са својом вереницом. Онда ће мати:

— Ви нам већ одавна нисте више туђин, господине докторе. Надам се, да ће Вам се свидети овде у нас. По свему, што нам је Феликс причао о Вама . . .

— Поштована госпођо! прекиде је Хери. Од свега тога смете веровати само половину. Феликсов највећи дар уз музички му таленат јесте дар прецењивања. Њему сви људи изгледају тако мили, као што је он. Кад ме боље познате . . .

— Ми не судимо само по његовој души, него по делима! упаде му

састављају. У колико су се пак наши бирачи одазивали тој нашој опомени, то је њихова ствар. Жалосно би било, кад би наш глас остао „глас вапијућег у пустињи“. Ми се немамо ни на шта ослањати, него на оно мало нашег права, што га још имамо, а које такођер хоће да изиграју.

Заиста, чудни изрази: наше право, наша власт — па ипак од тога немамо ништа. Па ипак нисмо једини ми Срби, који ту муку мучимо. Сви држављани Угарске, који штују своју народност, веру, па и своју угарску отаџбину, исту муку муче. И велимо, да ће је све дотле мучити, док народ не дође до свести, док не буду разумели, какав су они фактор у овој држави.

С тога и сада опомињемо наше бираче, да пазе на своје бирачко право.

Комисије су крајем прошлога месеца састављале бирачке листе, које ће од **5.** до **15.** маја бити изложене у општинској кући. Сваки, ко мисли, да је требао бити узет за бирача, има права, отићи у општинску кућу, у времену званичних часова, и видети, је ли убележен. Није ли — има право утока.

Осим тога, сваки уведен бирач има права контролисати листу, је ли праведно састављена. Нађе ли, да неко није уведен, има право, у своје име рекламирати, у току горе означеног времена.

Ми смо пре 3 године у нашем листу изнели и образац, како се има рекламирати. Ко то није запамтио, нека се обрати на којег од наших српских адвоката у току тога времена, тај ће му сваки драговољно, бадава направити све.

Браћо, пазите! Ко има у две, три и т. д. општине земље, које потпадају под једну жупанију (бачку), тај може срачунати сву порезу под цензус своје општине, и мора тој рекламацији приложити све своје порезне књижице.

Кад ово пишемо, још смо радознали, да ли је и „Српска Странка“ у жупанији бачкој, односно њен одбор, учинила какве кораке у том погледу. Ако ичија, али њена је прва дужност, да то учини, ако и сама не ће да се упише у друштво „опсенара“.

Жалосно би било, кад би тако било, и највећу радост бисмо имали, кад бисмо се у том преварили.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

У петак, 17. (30.) априла, четрдесетог дана расправе, преслушан је **12. сведок др. Левин Хамл**, 29 година му је, лекар је у Кутјеву, некажњен, римокатолик.

Исказује, да је био кратко време у Вргинмосту. Све, што зна, то је чуо од других. Чуо је, да православни псују Хрвате, те их зову Крањцима, а Хрвати псују православне те их зову Власима. Кад је он дошао у Вргинмост, православни су се називали Србима. За клицање краљу Петру не зна. Државни одветник му предочује, да је у истрази аподиктично тврдио, да је видео слику краља Петра. Сведок изјављује, да не може то тврдити.

Сада долази на видело један неописан скандал.

Како је др. Будисављевић навео сведоке, који су имали доказати, да је сведок Шмит говорио, да је плаћен за шпијонство, то су данас ти сведоци дошли пред суд, и то: Ника Цветић и Драгутин Радановић.

Сведок Цветић приповеда, да му је келнер у кафани »Адрији« изјавио, како Шмит говори, **да добива шест форинти дневно за своје сведочанство.**

Сведок Шмит вели, да је Цветић наговорен од дра Будисављевића, да то исказе.

Председник сам констатира, да је др. Будисављевић само разговарао са Цветићем.

Драгутин Радановић исказује под заклетвом ово: Он пре Шмита није познавао, али је пре месец дана био с њиме код кувара а сам Шмит му је у очи рекао, да је плаћен са шест форинти дневно, и још је говорио, да је **намештен од државног одветника.** То је говорио пред њим, Радановићем, пред куваром и пред куваровим сином; а пре неколико дана говорио је у кавани, да је с државним одветником направио записник и да му је **државни одветник обећао награду од 1200 круна или форината** и још да ће му **државни одветник израдити, да добије »дефинитиву«.**

Шмит се хоће да брани и вели, да је то говорио о сведоцима, да ће добити 6 фор. Што се тиче државног одветника, изјављује, да му је **државни одветник** у Топуском **»наложио«, да пази и слуша, шта се ради и говори. а он је то чинио.**

Државни одветник вели љутито, да је то велик »трач«, па да не спада овамо. Уједно да би морао свако једнако пријављивати, па и др. Будисављевић.

Радановић изјављује и то, да је **Шмит рекао, да ће некоме: Бекићу и Прибићевићу, прискрбити штрик.**

Др Хинковић пита Радановића, **од чега живи Шмит у Загребу.**

Државни одветник **љутито скаче и протестује против тога питања.**

Председник забрањује о том питати.

Др. Поповић ставља наново питање на Шмита, нека каже, какво му је занимање. — Шмит збуњено одговара, да је гостионичар, да живи од новаца, што му га жена шаље од куће, али признаје, да је и мешетар!

Код оптуженика настаје велика узрујаност због исказа Радановића о сведоку Шмиту. Поп Милић излази узрујан из суднице.

Прелази се на преслушавање сведокиње Катице Штргулц, жене гостионичара у Топуском, 26 година старе. Не зна ништа о оптуженима. Ништа не питају ни чланови сената ни бранитељи.

Сведок Фрања Папеш из Бакра, грунтовничар, 30 година стар, исказује, да не зна ништа о велико-српској пропаганди, политиком се не бави. Чуо је од своје газдарице, да Хрвате називају лопатарима и Крањцима. О састанцима не зна ништа, једино што је видео, где људи долазе и излазе из штедионице. Друго не зна.

Сведокиња Марија Маљевац-Капац, жена сведока Капца, прича о том, како је код њих становао Живковић, како су се код њега састајали, али шта се на састанцима радило, не зна. Муж јој је рекао, да они имају своје договоре. У орману је видела »дарамита«. На далеко и широко смешним начином прича о својој дебати са Живковићевим шегртом Милошем па како је Милош палио »дарамит« О састанцима не зна ништа. Зна, да је три пут дошао Буде Будисављевић, а онда да су »бештеловали« и српске жене из Војнића. Вели, »кад је наш бан Раф оно дошао«, да јој је рекао Живковић, **да ће** га њихов патријарх ухватити »за табане и бацити до ђавола«. Кад је долазио Буде, викали су: Живио! Живио Буде!“

Председник: Да ли су викали: »Живила Србија!«

Сведокиња: Јесу, па још су викали: Живио Буде! Крепао Франк!, а кад је наш заступник дошао из Загреба — — —

Председник: А ко је ваш заступник?

Сведокиња: Франк из Загреба.. (Буран смеј.) Кад је долазио, а они скупа хоће да га штапом по глави. Она је све то гледала, па кад је рекла: »ово је наш заступник«, они су јој сви правили: ван! ван! Шегрт је говорио, да ће све бити српско, а »ја онда њему: „..... ја теби матер влашку, не ће то тако бити!« — На питање, да ли је видела српску заставу и каква је, вели, да је она црвена, црна и плава. — Председник јој показује српску заставу и пита, да ли је такву видела. — Она: Па јесам и такову, а видела сам и српске! Вели, да је Живковићу увек говорила: Ово је наша католичка земља, па не може бити српска, а он је није хтео слушати. Дру Хинковићу вели, нека је не мота. Код питања дра Поповића долази опет до комичних призора. Др. Поповић је пита, да ли још познаје кога, ко је држао скупштине. — Она: Е, па кад хоћете, био је Франк (мисли на Затлуку, који је онамо био ишао харангирати против Срба.) и не дао Бог да су сељаци знали, да ће доћи, не би био остао жив.

Оптужени Миљевић устаје, да рефлектира на некоје изјаве сведокиње. Чим га она опази, викне према њему: „Миљевић се само картао, картао!“

Преслушава се сведок Мартин Путрић, 27 година стар, опћ. благајник. Изјављује, да је пре био мир, док није дошао учитељ Петровић, јер је тај хтео, да се у опћину уведе ћирилица и у заступство дођу Срби. Вели, да су све размирице потицале од опћинских избора.

Сад устаје државни одветник Акурти, те наваљује на новинарство, особито иностранo, јер да хоће да угуше истину. Тужи се на публику, на бранитеље и на оптуженике. Наваћа некакво писмо из Чешке са 3 мртвачке главе, да се сведоцима прети »главом за главу«. Писмо је адресирано на кр. уг. државни суд.

Др. Поповић: Шта се то тиче нас? — Државни одветник: Кад Ви излазите ван са таковим стварима.

Код оптужених настаје ужасна вика и протести: »Ви хоћете да забашурите Вашу бламажу. Ви довађате овамо поткупљене шпијоне и сведоке!« Вика је била силна, а огорчење још веће. Председник је брже боље закључио седницу и побегао са сенатом из дворане. Међу државним одветником и др. Поповићем дошло је опет до препирке, а у то се умешали с галерије плаћени франковачки легијонаши и Раухови шпицли те је настала паклена вика.

ЋИРИЛИЦА У БОВИЋУ.*)

Досељењем Срба под Петрову Гору постаде мјесто Бовић духовно стјециште свега српскога народа испод Петрове Горе. У њему се и дан данас сваке младе недјеље скупљају на збор и молитву не само Срби, него и Хрвати. Народ је назвао тога ради цркву св. Васкрсења и Младом Недјељом. Сакупљање народа код цркве бовићске дало је повода ревном и родољубивом владици плашчанском св. Данилу Јакшићу, да је у вријеме свог владиковања наговорио Бовићане г. 1765. на зидање данашње цркве и подизање српске основне школе, која је била прва школа на једанаест српских парохија, које су се осуле по огранцима Петрове Горе, некадањег протопопијата киринског.

Кад су војне власти понијемчиле српске школе, постаде и бовићска школа њемачка (Deutsche Gemeindeschule), у којој се највише предавало наставним њемачким језиком, али и војне власти не напустише сасма из школе српског језика и ћирилице.

Послије бурне 1848. године много година учитељевао је у Бовићу Петар Грујић, отац горњокарловачког владике Михаила Грујића.

Учитељ Грујић сваке године поднашаше војним и школским властима извјештаје о свом раду у школи бовићској.

Дне 10. септембра год. 1850. из Грујићева извјештаја »Eingaben-Protocoll« стоји, да се у 3. разреду читало: њемачки, хрватски и српски, а писало: њемачким курентним писмом, латиницом и српским писмом.

Ревни учитељ Грујић и ваншколско вријеме употребљавао је на добробит српске школске младежи. У реченом протоколу је још и ова реченица: »*Der Gefertigte hat auch die gesammte Jugend wöchentlich 3 mal im Kirchengesange und in serbischer Schriftart* nact beendeten Schulstunden *unterrichtet.*« (»Потписани је сву младеж недјељно 3 пута поучавао у црквеном појању и у српском писању, и то након довршених школских сати«.)

*) „Србобран“ број 82. од 17. априла 1909.

Сесила у реч, Знамо ми, шта сте Ви њему били у Паризу.

— О, милостива госпођице...

— Стој! викне Феликс. Морам те подсетити, да говориш са мојом невестом, која ће бити врло немилостива, ако ти не нађеш какву пријатељскију реч, којом ћеш је ословљавати.

— Е па добро! Госпођице Сесила! настави Хери, наклонивши се. И Вас је Ваш вереник већ окужио својом наклоношћу, да о људима мисли и сувише добро. У нашем односу у Паризу он је био онај, што је давао, а ја онај, што је примао. Одмах прво вече, кад смо се познали у кавани те ме је одмах освојила његова љубазност — Ви ћете то као његова вереница можда појмити — отпратио сам га до куће па сам тек око два сахата отишао од њега, толико ми је свирао. А ја сам луд за музиком. Склад слатких тонова, као што вели песник, једини је кадар, да бар за који час успава све дисонанције, којих је мој живот препун. Те тако је то од мене била сушта себичност, што сам тражио његово пријатељство.

— Нисте Ви били само онај, што је примао! рече Сесила. Велика услуга, коју сте му указали приликом његова првога концерта, било је дело, које Вам ја никад не ћу заборавити.

— И то Ви видите у светлости, која улепшава, драга госпођице. Ја сам то више од полак радио себе ради. Та ја не бих био преболео ту срамоту, да ми је пријатељ у Паризу начинио фијаско. А свакојаки се нечисти дуси заверили били против њега. Најгоре је било то, што је очарао био и старца Халевија, који га је онда у музичким круговима дизао у звезде. То је наравно изазвало опозицију. Још непознат Немац па се усуђује, да у Паризу даје концерат са све самим својим стварима! Ја сам познавао Париз па сам знао, од куд је дувао тај ледени ветар. А уз то је Фелике још, ускос мом савету, започео био концерат гласовирским квартетом, а то је било сувише тешко јело за антре! Па тако су господа колеге и прћили усне, ма да је комад брилантно био одсвиран. Једини је старац Халеви тапшао, и још неколико плашљивих младића. Како је то морало утецати на нашег маестра, одмах сам појмио па сам се пожурио до њега у собу, у којој се уметници одмарају, док траје почивка.

— Е па да! прекиде га Феликс. Ја сам био ван себе. Ни succès d' estime! Па пред таквом публиком да свирам даље!

— Тек онда, драги пријашко! А да је било добро, што си ме послушао, показао је успех. Твоје јеврејске мелодије, па љубавна песма из пролећне кантате ... Јеси ли икад чуо заноснијег одобравања?

— Хвала нека је за то мојој певачици, њену лепом гласу и још лепшим јој очима!

— Па онда последњи број, твоја соната у f moll-у, којој си последњи став морао поновити ... но дабогме, можда си и за тај succès d' enthousiasme требао одати хвалу твојим beaux yeux!

Сви се засмејаше. Феликс пружи Херију руку.

— Можеш ти говорити, што ти је драго, тек си ти био мој заштитник.

* * *

У то јави служавка, да је вечера на столу. Хери узме старицу под руку а за њима пођу двоје младих. Тако уђу у малу трапезарију, где је на красно постављеном столу горела једна једина висока лампа са црвеним велом, али је та лампа довољно осветљавала отворено тапетовану собу.

Сад тек могаху нови познаници темељније да проуче једно другом лица.

Херију се учинило, да мати и кћи ни мало нису налик једна на другу. Још младачки угодно лице у старице под снежним теменом подсећало је својим нежним овалом на тип Овербекових богородица, такођер и нешто танким уснама и протегљастим ликом. Кћи је била исти истоветни отац, чији је салик Хери био опазио. Само што се њено лепо младо лице сјало у сретном процвату њене двадесет и три године. У црним јој очима сталан је израз била разборита збиља, шта више нека тишина, која је умела да заслукти. Кад би осмејак прелебдео по уснама, те би се очи дивно засјале. Кожа јој је била загасита, као у јужњака, а густа црна јој коса једноставно је била приденута. Лик јој је био већ потпуно развијен а снажна финоћа његових обриса подсећала је на грчке канофоре.

(Наставиће се).

А да се види како су највише војничке власти водиле бригу о осјећајима храбрих граничара, износимо из Грујићева уруџбеног записника од год. 1855., да је примио 27. марта од нове царевке (»Vollkshymne«) »2 примјерка у њемачком, 10 примјерака у хрватском и 5 примјерака у српском језику, да се раздијели међу школску младеж бовићске школе«.

»Armee-Ober-Commando« издао је царевку па је звао наш језик српским и служио се уједно ћирилицом, баш као и покојни цар Франц I. Ревни учитељ Грујић својим радом био је дигао бовићску школу на такав глас, да се славила као прва у свој Бановини.

На дан школског испита, да се увјере о напретку школском, дођоше: заповједник прве банске пуковније потпуковник Ђурић из Глине, и школски равнатељ (Grenz-Schulen-Direktor) Филип Вукојевић из Петриње. Школску младеж између осталих предмета испитиваше учитељ Грујић читати ћирилицу и писати српским словима.

И данас живи славни хрватски пјесник Иван Трнски, који тога дана присуствоваше испиту као заповједник кумпаније бовићске. Ревни Грујићев рад би наскоро награђен именовањем Грујићевим за главног учитеља на главној школи (Hauptschule) у Петрињи.

Као што се одавде види, још 1850. год. звале су највише војне власти ћирилицу српским писмом.

Политички преглед.

— **Полоњи о програму нове мађарске владе.** Некадашњи угарски министар правосуђа Геза Полоњи изјавио је у погледу покушаја образовања нове владе на темељу детаљирана програма ово:

Банковно питање треба да остане in suspenso до године 1917.. Плаћања у готовом ваља одмах започети. Што се тиче војничких питања, уступиће се заставе као знамења и тако звани пуковнијски језик. А и војни казнени поступовник ваља реформисати по модерним начелима. Но Полоњи захтева, да војне судије наименује угарска министар правосуђа, и протестује против постављања заједничког највишег војног судбеног стола. У погледу царинског питања ваља већ сад за годину 1917. осигурати, да се постави унутрашња царинска међа. Посредне би се порезе сасвим оделиле. Већ би се сад унапред ваљало побринути за то, да се са иноземским државама склопе трговински уговори, да се клаузула највеће погодности не односи на споразум међу Аустријом и Угарском, тако, да иноземске државе на основу те клаузуле не могу за себе захтевати оне погодности, које Аустрија и Угарска дају једна другој.

Говори се, да је Полоњи те податке поцрпао из најизврснијег извора.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 21. априла 1909.

— **„Слога“**, удружење бивших ученика и ученица новосадске српске православне велике гимназије и њених пријатеља у Новом Саду примила је у месецу априлу од 2 члана оснивача К 106, од 343 члана помагача К 836, од 104 редовна члана К 320, прилога К 34·66 и то К 30·66 од ученика II. гимн. разреда уместо венца за спомен покојним друговима Мирославу Варићаку и Бранку Вукелићу, од г. Арсе Поповића из Меленаца 2 К, и од г. г. Правдољуба Предића и Николе Илијевића из Самоша по 1 К. — За чланове се тога месеца уписали: за оснивaче са **50 К**: др. Паја Станишић адвокат у Винковцима и Ђорђе Савић, гимназиста у Новом Саду, родом из Стапара у Босни; за помагаче са 5 К: Лукијан Младеновић јеромонах у Малој Ремети; са 4 К: Марија удова дра Ст. Димшића из Сентандрије, Игњат Азарић, економ из Бешке; са 3 К: Живан Ђурић, економ из Меленаца, Радивој Натошевић, гимназиста у Н. Саду, из Новог Сланкамена, Ђорђе Бикар, бележник из Старе Паланке, Јулка удова дра Јована Шевића из Руме; са 2 К: из Башахида Мита Биримац трговац; из Бешке Драгутин Обрадовић економ, Лазар Томашевић гостионичар; из Будимпеште Војислав Костић трговачки путник; из Буђановаца Милош Кокић, трговац; из Војке Арсен Барако, трговац; из Ирига Милан Драгосављевић књиговођа, Коста Матић трговац, Душан Милићевић трговац, Јован Милошевић начеоник; из Каменице Предраг Грковић трговачки путник, Никола Малешевић свештеник, Мита Никетић економ, Тодор Ранин економ, Милан Цветковић, управник винограда; из Ковачице Марко Алмажан, грунтовни чиновник; из Српскога Крстура Душан Шећеров, економ, Јаша Шећеров, економ; из Крчедина Илија Јаношевић, гостионичар; из Лаћарка Живан Вуцоња, општински благајник, Коста Живковић, бележник; из Ловре Катарина Мали, економка; из Меленаца Жарко плем. Бибић велики поседник, Сава Грујић, поседник млина, Јоца Дабић, економ, Андрија Живановић, касапин, Жива Миливојев, економ. Милан Николић, подбележник, Љубомир Петрић, трговац, Ђока Спајић, трговац, Петар Станков, занатлија, Миша Станковић, књиговођа, Лазар Суботељски, трговац; из Новога Сада: Фрање Бутера жена, берберка, Васа Вуковић, гимназиста у Новом Саду, родом из Каћа, Ана удова Р. Манојловића, поседница, Љубомир Недељковић, умировљени каменички парох, Јелена удова К. Стефановића, трговкиња, Катарина удова М. Чупића, воскарка; из Старе Паланке Милица Ђ. Бикара, Дафина Манојловића; из Разбоја (у Босни) Рувим Бубњевић свештеник, Јанко Школник трговачки помоћник; из Руме Ладислав плем. Јанчо, кр. јавни бележник, Ђорђе Марковић, умировљени официјал, Сима Милутиновић, трговац, др. Душан Петровић, лечник, Хенрик Петровић. трговац, Лела удова Радујковићка; из Самоша Милан Дудварски, бележник; из Српског Великог Сенмиклуша Славко Јанковић, ученик основне школе, Душан Петровић, месар; из Сентомаша Јоца Кеслер, кројач; из Сомбора: Витомир Бајић, трговац, Атанасије Бугарски, трговац, Миливој Каракашевић, књижарник, Стеван Маглић, трговац, др. Ђура Николић, адвокат. Ђура Рацић, трговац, Златоје Теодоровић, трговац; из Сурдука Мита Селена, бележник, Богдан Чолић, економ; из Фенека: Корнелије Зубовић, игуман, Мирон Лазић, јеромонах; из Црепаје: Душан Брацилов, економ, Светозар Олћан, економ; из Чалме: Евгеније Ковиљац свештеник; из Черевића: Коста Цвејић учитељ; из Шида: Радослав Симоновић трговац, Владимир Станић трговац, Исидор Хубер, месар, Милан Шалош, гостионичар. За редовне са 2К: Светозар Дујановић. свештеник из Бешке, Васа Поповић економ из Крчедина, Светозар Аларгић, лекарнички вецбеник из Руме, Александар Аћимов, учитељ, и Милош Каћански, свештеник из Станчева. Нових чланова је 86 а све су скупили гимназијски ученици о ускршњим феријама.

— **Српски учитељски конвикт у Новоме Саду** примио је месеца априла о. г. од Добротворне Задруге Српкиња у Ср. Карловцима К 20 чланарине; — од Емила Каракашевића из Руме К 50 чланарине; — од Ане Васиљеске, учитељице у Ст. Керу, Младена и Ане Ђурошевић из Обровца по 1 К. свечарског прилога; — од Милутина Стојадиновића, намесника манастиру Јаску К 30 чланарине; — од Аркадија Варађанина из Новога Сада 2 К. свечарског прилога; — од Вељка П. Петровића из Земуна 1 К свечарског прилога; — од дра Јефте Стојаковића, лечника у Новом Саду, К 20 прилога.

— **Ђурђевска забава у Белој Цркви.** Српска певачка дружина у Белој Цркви слави своју крсну славу, св. Ђурђа, у подне у певачкој школи свећењем водице и резањем славскога колача а у вече у дворници „Бурга“ беседом и игранком. На беседи ће се у мушком збору певати Дубеково »Ој Ђурђев-дане...« и Сташе Биљичког »Јесен стиже...«, у мешовиту лику са баритонским солом Мокрањчево »Мирјано...« а у женском лику у три гласа Паукнерова »Вечерњача«. Коровођа К. Ролер продуковаће се на виолини уз оркестар.

— **Деведесетгодишњица Ивана плем. Трнскога.** Одлични хрватски песник, Нестор хрватских књижевника и последњи још живи Илирац, Иван витез Трнски, прославио је накјуче свој деведесети рођен дан у потпуној душевној свежини. Трнски се родио 1. маја п. р. 1819. у Рачи, у данашњој беловарској жупанији. Још као ђак се познао с оцем илирског покрета Људевитом Гајем, који је године 1835. у своју „Даницу“ уврстио први књижевни рад Трнског с натписом „Кошћушков коњ“. Трнски је целог свог дугог века вредно књижевнисао, певајући љубавне и родољубе песме и преводећи класична дела напреднијих народа. Песме су му изашле у збиркама: „Попјевке“, „Милостнице“, »Млађенке« и »Кријеснице«. Трнски је превео Краљодворски Рукопис, Шилерову »Песму о звону«, Пушкинова »ЕвгенаАњесина«, Шекспирова »Отела«, Халмову драму »Der Sohn der Wildnis“ и Грилпарцерову драму „Des Meeres und der Liebe Wellen“. Јóш се и као старац од деведесет година умео одушевити племенитом пожртвовношћу црногорске одиве на италијанском престолу, дичне краљице Јелене, те јој је спевао красан славопој. Честитом старини желимо, да до божје воље поживи још коју годину у миру и задовољству.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Нов потрес у Доњој Италији.** У Реџу ди Калабрија осетио се јуче после подне јак потрес, за којим је дошло неколико слабијих потреса.

— **Највећи димњак на свету.** Американци су здраво завидели Французима на њиховој Ајфеловој кули у Паризу, која је, као што је познато, највиша људска творевина. Сад се Американци могу утешити тиме, што је њихов највиши фабрички димњак. На земљишту Сједињених Државâ, близу вароши Грет-Фаолса (Great Falls) у држави Монтани на Мисурију саградило је рудничко друштво »Boston et Montana Consolidated Copper and Silver« димњак, висок 160 метара, који служи на то, да се одводе газови, што се одвајају са отопљеног бакра. Унутрашњи пречник тог димњака је горе петнаест а доле двадесет метара а за секунду је уз топлоту од 315 степенâ кадар одвести две хиљаде кубичних метарâ газа.

НОВИЈЕ.

Цариград, 20. априла. Сва је Анадолија узбуњена. Последње вести казују, да су у Ђабекиру избили немири. У Јемену влада свугде устанак, а тако исто и у Битлису. Ако средишна влада не учини енергичне мере, немири ће ти реагирати и на престоницу.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Криза у Угарској.

Будимпешта, 21. априла. Полоњи изјављује, да њему Векерле није ништа рекао ни против грофа Андрашија ни против уставне странке. Полоњи је уставној странци учинио само услугу тим, што је Векерлу дао повода, да поново утврди своју солидарност са грофом Андрашијем. У клубу независне странке рекао је Јуст, да би он био први, који би грофу Андрашију вотирао био плуралитет, да је гроф Андраши помогао, да се дође до угарске самосталне банке. Решење банковног питања не сме се одгађати.

Беч, 21. априла. Престолонаследник Фрања Фердинанд жестоко је пребацио Векерлу због политике, која захтева, да ојача државоправна странка. Престолонаследник се према свакој концесији показао неприступачан. С друге је стране Векерле гледао да увери, да би његов план о решењу кризе независну странку могао начинити безопасном за монархију.

Поштански деби за листове из Србије.

Будимпешта, 21. априла. Српски генерални конзул Петковић изјављује, да од своје владе није упућен, да посредује у том, да се повуче забрана за улазак српских листова у Угарску, а није упућен с тога, што је новинама из Угарске вазда био дозвољен улазак у Србију.

Преврат у Турској.

Скопље, 21. априла. Опозиционални покрет међу Арбанасима против новог султана шири се све већма. Многи су чиновници растерани.

Руска амбасада у Бугарској.

Софија, 21. априла. Овдашње руско посланство подигнуто је на ранг амбасаде.

Аграрно питање Босне и Херцеговине.

Беч, 21. априла. Словенске су странке одустале од намере, да поднесу царевинском већу прешан предлог у ствари санкционисања босанске аграрне банке. Јужни Словени ће захтевати, да се онде подигне аустријска аграрна банка.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. (14.) априлом о. г. ступио је „Браник“ у другу четврт о. г., те с тога отварамо нову претплату за наш лист. Држимо, да је излишно, да нарочито препоручујемо „Браник“ српској читалачкој публици. Наш рад је отворена књига, а да смо на правом путу у борби за права српскога народа, доказ је и она хајка, која се са разних страна диже на овај једини независни дневни лист српски у Угарској. У добу, кад су многи т. зв. „родољуби“ отишли под скут данашњим властодршцима у Угарској, „Браник“ је остао непоколебим у свом српском држању, и за то је поднео, а још ће имати да поднесе и велике материјалне жртве. Као потпуно независном листу према свима и свакоме, „Бранику“ је једини извор за опстанак претплата свесне и родољубиве српске публике, коју овим молимо, да се претплати на овај српски лист, за чије усавршење не жалимо ни труда ни трошка.

Молимо и оне поштоване претплатнике, који су нам остали дужни претплату, да нам пошљу тај дуг, јер смо им ми редовно шиљали лист. Администрација нашега листа кредитира поштованим претплатницима до крајњих граница могућности и тек онда обустави шиљање листа. Излазимо, дакле, на сусрет читалачкој публици, колико год више можемо.

Српска публика могла се у овим критичним временима уверити, у какву је духу уређен „Браник“. То доказују већ и многе политичке пресске парнице против нашег листа.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину . . . 34 К
„ по године . . . . . 17 К
„ четврт године . . . 8 К 50 п.

а може се претплатити и месечно са 2 К 90 п. За Србију износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале стране земље износи претплата 45 К у нашем новцу.

Претплата се шаље поштанском упутницом на администрацију »Браника«.

У Новом Саду, 1. (14.) априла 1909. године.

Управа и уредништва »БРАНИКА«

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

За творницу или штампарију

згодне просторије одмах се издају на најживљем месту у главној улици.

Ближи се обавештај даје у великој трафици. 194 1-3

СТАН У ВИНОГРАДУ
ЗА ИЗДАВАЊЕ.

На каменичком хатару, на најлепшем месту, две собе са потпуним намештајем за **ПЕТ** кревета, предсобљем (гангом) сатвореним стакленим прозорима, 10 метара дуг и 3 метра широк са **ТРИ** кревета и осталим намештајем разним, кујном, шпајзом, подрумом, издаје се од 15. маја до 1. септембра 1909. године.

Положај је ванредно леп, романтичан, јер се са њега види дунав, цео Нови Сад, равна Бачка и сремске планине, кућа је у сред винограда где никад прашине нема, нити јаке врућине.

Локална лађа вози дневно 6-7 пута тамо и амо, а свецем и недељом сваки сат.

Од Каменице са станице до винограда траје 20 минута обичан ход.

Упитати код власника.

Петра Матића
192 1-5 трговца у **Новом Саду.**

Господин Миленко Ђ. Поповић,
адвокат
из Београда,
Господар Јованова улица 49.,
телефон бр. 963.,

продаје из слободне руке:

рудник каменог угља,

о коме постоје најлепше научничке референције;

РУДНИК ЛИГНИТА,

спреман за експлоатацију; и

ПАРНИ МЛИН

са четир пара камена, полуштамбиљном машином са 18 коњских снага, споредном машинеријом, са зградама око млина, шталама, оборима, кошевима за кукуруз, стовариштима за пшеницу и другу храну, све у тврдом материјалу, као и са виноградом и њивама око млина.

Сви ови објекти продају се посебно. Млин се налази у близини варошице у најбогатијем крају Србије, скоро на самој железничкој прузи. Рудници се налазе такођер у близини варошице. Транспорт је олакшан услед добрих путева, као и услед непосредне близине железнице.

За услове и обавештења обратити се на адресу **г. Миленка Поповића, адвоката из Београда.** 168 3-5

ПРАКТИКАНТА

са лепим рукописом, који је свршио трговачку школу а вичан је српском, немачком и мађарском језику тражи

Српско Трговачко Удружење
185 2-3 **д. д. Н. Сад.**

Специјалитет пива од слади, које храни.

Херкулово пиво.

Стовариште код фирме Љуб. Стефановића Син у Новом Саду.
183 2—5

ПРОМЕСЕ

3% австр. боденкредит

срећака

од године 1880.

Главни згодитак

К 90.000·—

1 згодитак по К **4.000·—**, 2 згодитка по К **2000·—**, 2100 згодитака по К **200·—**.

Жребање 15. маја о. г.

Цена К 5·—.

—

4% уг. хипотекен срећака

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 70.000·—

1 згодитак по К **3000·—**, 3 згодитка по К **2000·—**, 3400 згодитака по К **200·—**

Жребање 15. маја о. г.

Цена К 4·—

—

Уг. премијен срећака

од године 1870.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 200.000·—

1 згодитак по К **20.000·—**, 1 згодитак по К **10.000·—**, 4 згодитка по К 2000·—, 18 згодитака по К 1000·— 2325 згодитака по К 352·—

Жребање 15 маја о. г.

Цена К 12·—

Издаје
МЕЊАЧНИЦА
Централног Кредитног Завода
д. д.
у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе само кад нам се унапред пошаље новац са 35 пот. за поштарину. 191 2—

СТАН.

У Кошут-Лајошевој улици бр. 3. издаје се од **1. августа евентуално одмах** леп стан, састојећи се из три собе са сокака, предсобљем, шпајзом, кујном и осталим просторијама, даље један стан из авлије састојећи се из две собе са кујном.

Ближа извошћа даје

Српско Трговачко Удружење
186 2-3 **д. д. Н. Сад.**

ПРЕПРОДАВЦИ који желе познату банку да заступају и са продајом законито дозвољених срећака се бавити, наћи ће поред високе провизије сталну поштену заслугу. Код мале вредноће може се 200—500 Круна месечно заслужити. Понуде ваља слати: **Ефектној банки, Будимпешта V. Honvéd улица 4.** 189 2-6

ОБЈАВА.

Овим обзнањујем врло поштованој публици, да ћу почевши од 1. маја почети точити

ОРИГИНАЛНО ПИЛЗАНСКО

ПИВО (праизвор).

При лепом времену увек је постављено под ведрим небом. За добру кујну је побринуто. Уверавајући о најпажљивијој послузи молим многобројну посету.

С поштовањем

Заплетал и Штолц

Хотел Фабри, Нови Сад.

182 3-3

НОВА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

„КОД ПАРАЖАНА“

У НОВОМЕ САДУ,

у кући г. Стевана Николића државног одветника у миру главна улица број 16.

Част ми је известити п. грађанство Новога Сада и околине, да сам отворио нову трговину

помодно мануфактурне робе

у НОВОМ САДУ.

Стављајући ово до повољног знања, слободан сам Вас известити, да сам се снабдео из првих и најбољих творница (фабрика) са: свилом за хаљине и блузе, штофова за костиме, хаљине и блузе у свим бојама, ширини и цени, платна, шифона, канафаса, батиста, цица, тепиха, гарнитура за кревет, свилених, вунених и цицених марама, као и све што спада у мануфактурну струку.

Пошто сам набавио само фришку и најновију робу (еспап) а цене су тако умерене и ниске, то је у интересу сваке пошт. муштерије да своју потребу код мене подмири, где ће поред својске и искрене послуге само нову и најбољу робу добити, а са ценом јефтинијом него игде!

Молим да се свако лично увери!

С поштовањем

142 9 30 **Рада Радослав Петровић,**
Паражан.

Нуз Малдакерову гостиону. Бивши локал Маркуша шеширџије.

П. $\frac{60}{1909.}$

Kihirdetés.

Kihirdetem, hogy a következő két házasuló egymással házasságot szándékozik kötni, u. m.:

	VŐLEGÉNY	MENYASSZONY
Családi és utóneve és esetleg egyéb közelebbi megjelölése	Tyoszity Sándor (Brankó)	Mikovity Vidoszava
Családi állapota	nőtlen	hajadon
Állása (foglalkozása)	all. tanító	háztbeli
Vallása	g. kel.	g. kel.
Életkora és születési helye	1889. ápr. 9. Káty	1890. márc. 9. Szenttamás
Lakhelye	Vojka Horvát-Szlavon orsz.	Szenttamás
Szüleinek családi és utóneve	Tyoszity Milán	Mikovity János (Jócza)
	Zeremszki Mária	Disits Milicza

Felhivom mindazokat, a kiknek a nevezett házasulókra vonatkozó valamely törvényes akadályról vagy a szabad beleegyezést kizáró körülményről tudomásuk van, hogy ezt nálam közvetlenül vagy a kifüggesztési hely községi elöljárósága (illetőleg anyakönyvvezetője) utján jelentsék be.

Ezt a kihirdetést a következő helyeken kell teljesiteni u. m.: Szenttamáson és Vojkán (Horvát-Szlavon országban) hirlapilag.

Kelt SZENTTAMÁSON, 1909. évi április hó 25. napjan.

IVANITY ISIDOR
190 1-1 anyakönyvvezető.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од I. маја до I. октобра.

Има **40 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 Круна;

лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем;

стална музика, која трипут дневно свира.

Ближа извешћа даје

Штедионица у Ст. Пазови.

669 37-100

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник.“

Штампарија деоничарског друштва „Браника“.